

Landskap: Skåne Upptecknat av: Håkan Ek
 Härad: Marjagers Adress: Olafsgat., Kärlinge
 Socken: Dagstorp ö. angvån Berättat av: Den samme
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1869 i Löderwidinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

u. v. p. R. P.

Hållande av boskap i boningshuset.	s. 1	6tn I: 1.
Bruket av särskild sommarestuga.	s. 2.	" I: 2.
Lovplats i fähuset.	s. 2.	" I: 3.
Kvinnans andel i gårdshushållets arbete och i jordbruket.	s. 4.	" I: 7.
Bruka de kvinnan sa?	s. 8.	" I: 8.
Kvinnliga valhyon.	s. 8.	" I: 9.
Men som ladvärdensarbetare.	s. 9.	" I: 10.
Bystämma.	s. 10.	" I: 11.
Högtidsdagar.	s. 11.	" I: 12.
Byföreståndare.	s. 11.	" I: 13.
Byarkiv.	s. 12.	" I: 14.
Mindevärdigt arbete.	s. 12.	" I: 15.
Arbetsbyte.	s. 13.	" I: 16.

Lista N: 1: Hallands ar boskap i boningshuset.

§ 3. På de ställen där som var gåsar och bantade gåsabänken var i stugan. Det var en bänklada med ett rum, där för varje gås och rede, där gässen värpte och ruvade äggen, annars var de ute. När gässingarna var framkomna var gåsen med gässingarna inne i stugan några dagar, sen släpptes de ut.

§ 4. Att ha gåsabänken inne i stugan var vanligt.

§ 5. Om nyfödda kalvar, lam eller grisar var så ga så förekom det att de togs in i stugan tills de blev friska eller dog. Det kunde stundom förekomma att tidigt födda kycklingar togs in i stugan vid kall väderlek.

Att de togs in i stugan (dagligrummet) var därför att det på den tiden var det enda rum i hela gården där man kunde hålla varmt. I köket var där stor öppen skorsten med öppen spis så där blev kallt så snart elden släcktes.

1641:1.

ACC. N:R. M. 8266:2.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Håkan Eklund

Härad: Harjagers

Adress: Hofsgutten. Trävlänge

Socken: Dagstorp o. angränsande socknar

berättat av:

Uppteckningsår: 1942

Född år 1869 i Lödövidinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Där ej annorlunda angives, arser uppgifterna vanliga bondgårdar med 10-40
hvar åker, samt tiden 1870-1880 talen.

Atlas över svensk folkkultur.

Sekt. I Sociala förhållanden o. bostadsvanor.

Lista nr. 2. § 3 Bruket av särskild sommarstuga

Chu I: 2

o. ock b. 1 användning av särskild sommarstuga och sommarkök, förekommer icke här.

Lista nr. 3 Sovplats i fähuset.

Chu I: 3

Benämningen fähus på någon stallbyggnad här icke förekommit här. Rummet där hästarna är kallat stall eller häststall och där nötkreaturen är kostall (före 1880 talet kallades det även manesel).

Skriv endast på denna sida!

På de flesta ställen var drängkammaren inredd i häststallens ena hörn, med väggfasta trämanssängar och där hade drängarna sin sovplats. Om det fanns söner som hjälpte till vid jordbruket var det ofta att de också hade sin sovplats där. På större gårdar som hade ryktare att passa nötkreaturen brukade han ha sin säng i ena hörnet av kostallet. Så var det på Bemmarslöfs gård (ca 80 ha) i Bemmarslöfs socken i början av 1890-talet. Någon eldstad har aldrig funnits i någon av stallarna här på orten. Övrigt användes icke stallarna till någon bostad.

§ 4. Som ovan är anført var det de manliga tjänarna som hade sin sovplats i stallarna samt dessutom luffare och andra resande som fick låna hus över natten och de låg på lite halm var det var lämplig plats.

Lista nr 7. Kvinnans andel i gårdshushållets arbete
och i jordbruket.

Chu I : 7

§ 3. Det arbete som kvinnorna utförde i ett
gårdshushåll var allt invändigt arbete såsom
hålla barnen hela, rena och angygga (på den
tiden var det inte ovanligt med många barn, 5-10 st.
i varje familj), matlagning, eldning, städ-
ning och kvinnligt slöjdarbete d.v.s. skåkt-
ning och häckling av "hör"-lin, kardning
av ull, blåsor och skåktefull, spinnna, väva,
sticka strumpor och gylletröjor (spedetröjor)
smör och ostberedning, brygga och baka,
tvätta, mangla, och stryka, bereda korv och
köttvaror vid slakt, bereda saft och sylt,
bereda potatismjöl (stycke), sömnad av
barnkläder och enkla kläder, all linsömnad,
samt laga arbetskläder till familjemedlemmar
mamma, mor, syster, osv.

4
Det utvändigaste arbete var det mjölkning av
kor, hvilket alltid utfördes av kvinnor, träd-
gårdens arbete, sättning av potatis, säning av
rotfruktsfrö, lukning, gallring och upptagning
av rotfrukter och potatis, loka och rippjuka
linet, samt lägga ut det till rötning och
upptaga och bunta linhalmen när den
var färdig. ~~Till rötning~~ att bräka, samt
hjälpa till vid linbräkningen. Vidare
hjälpte kvinnorna till vid hö och sädes-
skörden, anordnande av gräshö eller lång-
halm att binda sädesneker med, och
sedan tröskverket kom till användning
i början av 1860 talet hjälpa till vid tröska-
ningen, samt hjälpa till vid upptagning
av torv. Dessutom var det en del lättare
arbeten som de hjälpte till med inom hus.
Vid trädgårdsarbete använde kvinnorna

vilket trädgårdswerktygg som helst, vid hö och sädeskörden använde kvinnorna säva och tjuga, vid bandmoningen hade de en "bandsmorra", vid tröskningen använde de tjuga störr och kniv att - bandsmorra skära av banden på nekerna med.

~~De kvinnor som hjöföte.~~ Vid invändigt arbete använde de skåkfot, skåkfträ, (träkniv) kardor, spinnrock, linäckla, vävstol och risjärn.

Det invändiga arbetet utfördes av gårdens samtliga kvinnor efter förmåga, vid slag, tvätt och bakning samt rivning av potatis användes ofta lejd arbetskraft (kvinnlig).

Vid hötarbete och tröskning, potatis och rotfruktsupptagning, vid torvupptagning och arbetet med linet, utfördes arbetet av vuxna hemmarvarande döttrar, pigor (hembiträden) och lejd arbetskraft. Torkningen av

linet vid bräkningsen utfördes i allmänhet av en äldre kvinna som var van vid sådant arbete, det var nämligen nog att passa så att linet blev lagom torrt och att det inte tog eld i alltsammans.

Mjölkningsen utfördes av pigor eller hemmaravande döttrar.

§ 4. Vid bakning brukade i regel mannen elda i bakeugnen, slaktningen utfördes alltid av manliga personer, stundom av saltningen också. Vid rivning av polatis hade kvinnorna ofta manlig hjälp samt vattenhämtning vid tvätt.

Det var ytterst sällan att kvinnor körde hästar, det var männen som utförde det arbetet, likaså huggning av klöver och såd med sic samt trösning med slagar, bräkning av lin samt annat

grövre och tyngre arbete, det utfördes alltid av männen.

Lista 8: Brukade kvinnor så.

Sådd av spammål utfördes alltid av män, liksom klöver och gräsfrö.

Lista Nr 9: Kvinnliga vallförr.

Då här på orten nötkreaturen alltid var fjödrade, förekom ingen vallning förrän på hösten när säden var ~~större~~ inbärgad, och då utfördes den av en "vaktspåg" i 12- eller 15 års ålder. På större gårdar med många nötkreatur där de hade ryktare, oth passade dem under vintern brukade han utföra vallningen, stundom med hjälp av en "vaktspåg". På de ställen där vallning var får och svin förekom om våren och sommaren, utfördes den av en pojke i skolåldern.

På somliga ställen var det gäsovel och

7
Etu I: 8

Etu I: 9

där vaktades gässen av en 8 a 10 års pojke,
men det kunde förekomma från något ställe
att gässen vaktades av en flicka i ungefär
samma ålder, hon kallades "gaosatös".

Om där var familjemedlemmar i lämplig
ålder, så var det ofta att de skötte vaktningen,
men det var inte alltid.

Några fåbodar fanns inte här.
Lista N: 10. Stån som ladugårdsarbetare.

Som ovan är angivet utfördes mjölkningen
alltid av kvinnor, allt annat ladugårds
arbete utfördes av män. På mindre går-
dar kunde det förekomma vid enstaka
tillfällen att kvinnor gav kreaturen
foder och vatten, men det förekom sällan.

På de ställen som där icke var särskild
ryktare, var det ynglingar under 17 år som
passade kor, får och svin, hästarna hade

8

Etu I: 10

drängarna hand om. För övrigt var
det på de flesta gårdar inte någon bestämd
arbetsfördelning.

Lista N: 11: Byastämmor § 3.

Då lagen om enskifte blev fastställd för
Skåne 1803, enskiftades en del byar redan
1804 - 1810, fick byastämmorna inte längre
någon nämnvärd betydelse. Någon tradi-
tion från byastämmor har jag inte hört om talas,
och då gårdarna icke längre ligo tillsammans
i byn kunde ju inte trumma eller lura anrån-
das för sammarkskullning. Vid eldsvådor har
hjälpa kallats genom klämtning i kyrkklockan,
men det gäller ju då hela socknens. Innan
vägstyrelsen fått hand om vägarnderhållet
skulle den i mantal sätta jorden om besörja
snöskottning och då sammarkkullades snö-
skottarna genom order från äldermannen.

Estu I: 11

att cirkulera från den ena gården till
den andra. Jag vet ingenting om bystämmor.
Lista nr. 12. Högstids eldar.

§ 3. Om midsommaraften brändes "ljäre tönna"
allmänt på någon höjd eller åttekög, och
det har brukats efter 1900, fast inte så all-
mänt som förr. Numera har en del moder-
na ungdommar börjat uppgöra eld om
Walborgsaften, men brukades inte förr.

Lista nr. 13. Byföreståndaren.

§ 3. Byföreståndare utsågs. Den kallades äldre-
man, de skiftades varje år efter en gammal
ordningsföljd gårdarna emellan. Äldermans-
skiftet var om hösten, men inte någon be-
stämd dag, skiftet kallades äldermansgille
och varade utåt småtimmarna och det festades
så somliga hade svårt att gå hem. Den
största uppgiften äldermannen hade var

10
Cfu I:12

Cfu I:13

smöskottning när här var anö för vägarne
samt lagning av byvägarne om de inte var skif-
tade, han hade naturligtvis hjälp av hela
byn efter mantal. I de byar där som här
fanns byallmänningar hade han hand om
dem. Något värdighetstecken hade han ej.
§ 4. I större byar var där anöflogsfogdar, hur
de utsågs vet jag inte, de lydde under
älldermannen.

Lista N: 14. Byarkiv.

§ 3 och 5. Något byarkiv känner jag ej till,
jag har hört talas om att handlingarne
förvarades i en låda, men jag har aldrig
sett någon.

Lista 15. Mindervärdigt arbete

§ 3. En medelklass eller storbonde gjorde sjel-
det arbete han tyckte passade, det övriga lät
han tjänstefolk eller daglönare utföra.

11.

Etu I: 14

Etu I: 15

Det var ju helt individuellt.

§ 5. En småbonde som inte hade några
tjenare och inte hade råd att ha dag-
lönare fick själv göra allt arbetet.
Lista N: 16: arbetsbyte.

§ 3. Arbetshjälp förekom något när någon
skulle bygga eller flytta och då var det
huvudsakligen med skjutser de hjälpte
varandra. Det var ungdomsvänner och
grannar som hjälpte varandra oavsett om
de bodde i samma by. Det förekom
naturligtvis extra traktering vid sådana
tillfällen och byggnadsgille när byggnad-
erna var färdiga. Det kunde vara vid
andra tillfällen också att de hjälpte
varandra men för det måste redas de
sig själv. Om någons drabbats av eld-
veda hjälptes de varandra med matvaror

12.

bii I:16

och annat som ansågs kunna behövas.

Annars var här ju på 1870-1880 talet spar-
banker där de kunde låna pengar om
de inte själv hade några och så leja
arbetskraft. Några barmanskottsgillen
förekom inte bland bönderna. Om
det var t.ex. slädfparti så var där några
tillställare som ordnade det hela med
mat och dryck och så betalte var och en
efter ett bestämt pris för varje gång.

De som uppgifter jag här lämnat var
som det förekom i allmänhet och en
bestämd skona att gå efter fanns inte
då som nu.

Trärlinge den 10/2 1942. Håkan Ek
född i Södervidinge 1869 kom till Dagstorp vid
4 månaders ålder och bodde där till 1894, därefter i
Trärlinge